

Dyrkningsikkerhed i hestebønne og lupin

Læs bl.a. om, hvordan man bedst opnår gode udbytter i bælgsead.

Fonden for Økologisk Landbrug

Forsyningen med protein til økologisk husdyr er en aktual problemstilling, hvorfor interessen for dyrkning af bælgsead har været stigende de senere år. Dyrkningsusikkerheden holder dog de fleste landmænd tilbage fra at tage bælgsead med i markplanen. Men samtidig er der landmænd, som dyrker hestebønner med så godt resultat, at afgrøden har et en fast plads i markplanen år efter år.

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

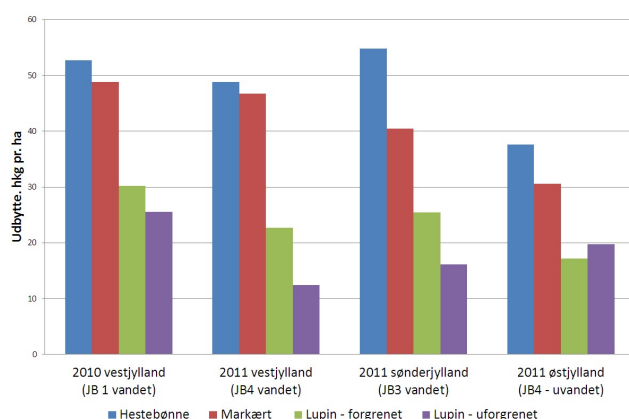
Der er to væsentlige grunde til at dyrkning af bælgsead er interessant i den økologiske produktion. Den ene er, at bælgsead er proteinkilde til de økologiske husdyr. Den anden er, at de økologiske planteavlere skal have kvælstoffikserende afgrøder i sædskiftet for at få gødningsmængderne til at slå til. På minussiden er, at bælgsead er mere dyrkningsusikker end korn, men der er stor forskel på arterne. De tre bælgseadsarter, danske økologer forsøger at dyrke, er ærter, hestebønner og lupin. Hvor dyrkning af ærter er velkendt, er der mange flere landmænd, der aldrig har prøvet at dyrke de to andre arter.

Lupin er mest dyrkningsusikker

I 2002-2005 var der en stor interesse for at dyrke lupin, og det dyrkede areal toppede med 3.500 ha i 2003. Men rigtig mange landmænd havde en dårligt oplevelse med lupindyrkning, idet der blev høstet alt for lave udbytter. Det lave udbytte i lupin må siges stadig at være et problem, og selv hvor dyrkningen går godt er udbyttepotentialet ikke på højde med ært og hestebønne. Lupinen kan dog have sin berettigelse på uvandet sandjord, da den ikke er lige så tørkefølsom som de andre arter. I praksis dyrkes lupin mest i blanding med korn for at stabilisere udbyttet og forbedre ukrudtskonkurrencen. Men dyrkning af blandsæd betyder, at der selv om der høstes et højere udbytte ikke nødvendigvis høstes mere protein. Lupiner har et højere proteinindhold (ca. 36 pct.) end både markært (ca. 25 pct.) og hestebønne (ca. 30 pct.).

Hestebønner har højt udbyttepotentiale

Det økologiske dyrkede areal med hestebønne har ligget på et stabilt lavt niveau med 500-700 ha. Til gengæld er der økologiske landmænd, som har dyrket hestebønner gennem mange år, og som gennemsnit over flere år har gode erfaring med hestebønne som afgrøde. I de økologiske forsøg har hestebønne også vist sig interessant med et højt udbyttepotentiale, og der er faktisk opnået gode udbytter i de fleste år. Hestebønne er mest dyrket på de bedre jorde, da de er følsomme overfor vandmangel under blomstringen. I forsøg med sammenligning af markært, lupin og hestebønne, der blev gennemført i 2001-2003, var det tydeligt, at hestebønne havde lavere udbytter end ært og lupin i de forsøg, der blev gennemført på uvandet sandjord. Men de seneste to års forsøgsarbejde har vist, at der er potentiale for gode udbytter på vandet sandjord. Udbytterne i markært, lupin og hestebønne fremgår af figuren - der er tale om foreløbige tal for 2011. En af ulemperne ved hestebønne er, at de modner sent. Men det er ikke så sent som mange tror, i langt de fleste år vil det være muligt at have hestebønnerne i hus midt i september.

Figur 1. Økologiske forsøg med dyrkning af bælgsead. Foreløbige resultater for 2011. Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Hestebønne kan også slå fejl

Hestebønne kan angribes kraftigt af bedebkladlus, det skete sidste gang i 2008, hvor afgrøden på flere marker gik helt til, det var samtidigt en ekstrem tør sommer. Angreb af chokoladeplet kan også være begrænsende for udbyttet. Så det skal tages med i betragtning, når man skal afbalancere risikoen ved ens afgrødevalg.

Bælgsead skal placeres rigtigt i sædskiftet

Vil man dyrke bælgsead i renbestand skal afgrøden placeres på det sted i sædskiftet, hvor der er den dårligste forfrugtsværdi. Er der for meget kvælstof i jorden, vil ukrudtet få for gode forhold til de noget konkurrencesvage afgrøder markært og lupin. Specielt uforgrenede sorter af lupin konkurrerer meget dårligt med ukrudtet. Er der en lidt bedre forfrugt, dyrkes lupin sammen med vårsæd, så kan kornet optage kvælstoffet, frem for at ukrudtet gør det. Det er vigtigt også at overveje ukrudtsbestanden i den mark, man vil anvende til bælgsead. Ved et højt ukrudtstryk og ved forekomst af rod ukrudt skal der i stedet vælges en mere konkurrencestærk afgrøde.

Beregnet økonomien ud fra egne forventninger

Om bælgsead skal have en plads i sædskiftet afhænger meget af prisrelationen mellem bælgsead og korn. Det er jo et forhold, der til stadighed skifter, lige for tiden er priserne til fordel for korn dyrkning. Så i en planlægningssituation skal forventningerne til afsætningspris og udbytte vejes op imod hinanden. Videncentret for Landbrug udarbejdede i 2010 et enkelt regneark til sammenligning af DB II ved dyrkning af hhv. korn og bælgsead.

Regnearket findes på www.landbruksinfo.dk under "økologi / produktionsøkonomi."

Temadag under planlægning

Proteinforsyning til de økologiske husdyr er højaktuel, hvorfor en temadag om dyrkning og anvendelse af bælgssæd i Danmark er under forberedelse. Datoen er den 6. december 2011 – program og tilmelding vil fremgå af www.landbruksinfo.dk under "Økologi – Det sker".

Figur 2. Hestebønne har et stort udbyttepotentiale. Flere økologiske landmænd har rigtig gode erfaringer med dyrkning af bælgssæd. De væsentligste udbyttebegrænsende faktorer er angreb af bedebladlus, vandmangel og chokoladeplet. Foto: Inger Bertelsen, Videncentret for Landbrug, Økologi.

Artiklen har været bragt i et medie under LandbruksMedierne.